GENERALINIO ADVOKATO
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2021 m. gegužės 20 d.[1]

Byla C-724/19

Spetsializirana prokuratura
prieš
HP

(*Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, Bulgarija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Procesas dėl prejudicinio sprendimo priėmimo – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Europos tyrimo orderis – Direktyva 2014/41/ES – 2 straipsnio c punktas – Išduodančioji institucija – 6 straipsnio 2 dalis – Išdavimo sąlygos – Išduodančiosios teisminės institucijos funkcijas vykdantis prokuroras – Atvejai, kai teisė išduoti suteikiama tik teisėjui panašioje nacionalinėje byloje“

1. Ar valstybės narės prokuratūra baudžiamosiose bylose gali išduoti Europos tyrimo orderį (toliau – ETO), kuriame ji prašo pateikti srauto ir elektroninių ryšių vietos nustatymo duomenis, kai pagal išduodančiosios valstybės nacionalinę teisę rinkti tokius įrodymus gali leisti tik teisėjas arba teismas?

2. Tokia abejonė iš esmės iškelta šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Pateikdamas išaiškinimą Teisingumo Teismas turi galimybę papildyti savo jurisprudenciją dėl ETO „išduodančiosios institucijos“ sąvokos, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2014/41/ES[2] ir kaip ji taikoma prokuratūrai.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė. Direktyva 2014/41

3. 30 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad „galimybės bendradarbiauti pagal šią direktyvą dėl telekomunikacijų tinklais perduodamų duomenų perėmimo neturėtų apsiriboti tik telekomunikacijų turiniu, bet galėtų apimti ir su tokiomis telekomunikacijomis susijusių srauto ir vietos nustatymo duomenų rinkimą, kad kompetentingos institucijos galėtų išduoti ETO, siekdamos gauti mažiau privatumą ribojančių duomenų apie telekomunikacijas. ETO, išduotam

[1] Originalo kalba: ispanų.

[2] 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose (OL L 130, 2014, p. 1).

siekiant gauti su telekomunikacijomis susijusių ankstesnių srauto ir vietos nustatymo duomenų, turėtų būti taikoma bendra ETO vykdymui taikytina sistema ir, atsižvelgiant į vykdančiosios valstybės nacionalinę teisę, toks ETO gali būti laikomas prievartine tyrimo priemone“.

4. Šios direktyvos 32 konstatuojamoje dalyje nustatyta, kad „ETO, kuriame prašoma perimti telekomunikacijų tinklais perduodamus duomenis, išduodančioji institucija turėtų pateikti vykdančiajai institucijai pakankamai informacijos, pavyzdžiui, informaciją apie tiriamą nusikalstamą veiklą, kad vykdančioji institucija galėtų įvertinti, ar tyrimo priemonę būtų leidžiama taikyti panašioje nacionalinėje byloje“.

5. 1 straipsnyje „Europos tyrimo orderis ir pareiga jį vykdyti“ įtvirtinta:

„1. Europos tyrimo orderis (ETO) – valstybės narės (toliau – išduodančioji valstybė) teisminės institucijos priimtas arba patvirtintas teisminis sprendimas, kad kitoje valstybėje narėje (toliau – vykdančioji valstybė) būtų įvykdyta viena ar kelios konkrečios tyrimo priemonės siekiant gauti įrodymų pagal šią direktyvą.

ETO taip pat gali būti išduotas tam, kad būtų galima gauti įrodymus, kuriuos jau turi vykdančiosios valstybės kompetentingos institucijos.

2. Valstybės narės vykdo ETO remdamosi tarpusavio pripažinimo principu ir vadovaudamosi šia direktyva.

3. Išduoti ETO gali paprašyti įtariamasis arba kaltinamasis (arba jų vardu teisininkas [advokatas]), naudodamiesi taikytinomis teisėmis į gynybą pagal nacionalinį baudžiamąjį procesą.

4. Ši direktyva nekeičia pareigos paisyti pagrindinių teisių ir teisės principų, įtvirtintų ES sutarties 6 straipsnyje, įskaitant asmenų, kurių atžvilgiu vyksta baudžiamasis procesas, teises į gynybą. Ši direktyva nedaro poveikio jokioms teisminių institucijų pareigoms šioje srityje.“

6. 2 straipsnyje „Terminų apibrėžtys“ numatyta:

„Šioje direktyvoje taikomos šios terminų apibrėžtys:

<…>

c) išduodančioji institucija:

i) teisėjas, teismas, tiriantysis [ikiteisminio tyrimo] teisėjas ar prokuroras, kompetentingas atitinkamoje byloje, arba

ii) bet kuri kita kompetentinga institucija, kaip apibrėžė išduodančioji valstybė, konkrečioje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus. Be to, prieš perduodant ETO vykdančiajai institucijai, patikrinus, ar jis atitinka šioje direktyvoje nustatytas ETO išdavimo sąlygas, visų pirma 6 straipsnio 1 dalyje išdėstytas sąlygas, išduodančiosios valstybės teisėjas, teismas, ikiteisminio tyrimo teisėjas ar prokuroras patvirtina ETO. Jei ETO patvirtino teisminė institucija, ta institucija ETO perdavimo tikslais taip pat gali būti laikoma išduodančiąja institucija;

<…>“

7. 6 straipsnyje „ETO išdavimo ir perdavimo sąlygos“ nustatyta:

„1. Išduodančioji institucija gali išduoti ETO tik tuo atveju, kai tenkinamos šios sąlygos:

a) išduoti ETO yra būtina ir proporcinga 4 straipsnyje nurodyto proceso tikslu, atsižvelgiant į įtariamojo arba kaltinamojo teises, ir

b) ETO nurodytą (-as) tyrimo priemonę (-es) būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje.

2. 1 dalyje nurodytas sąlygas kiekvienu atveju įvertina išduodančioji institucija.

3. Tais atvejais, kai vykdančioji institucija turi pagrindo manyti, kad neįvykdytos 1 dalyje nurodytos sąlygos, ji gali konsultuotis su išduodančiąja institucija dėl ETO vykdymo svarbos. Po tos konsultacijos išduodančioji institucija gali nuspręsti panaikinti ETO.“

8. 9 straipsnyje „Pripažinimas ir vykdymas“ nustatyta:

„1. Vykdančioji institucija pripažįsta pagal šią direktyvą perduotą ETO nereikalaudama jokių papildomų formalumų ir užtikrina jo vykdymą tokiu pačiu būdu ir ta pačia tvarka, kaip ir tuo atveju, jei atitinkamą tyrimo priemonę būtų nurodžiusi vykdyti vykdančiosios valstybės institucija, išskyrus atvejus, kai ta institucija nusprendžia remtis vienu iš šioje direktyvoje numatytų nepripažinimo ar nevykdymo pagrindų arba vienu iš atidėjimo pagrindų.

2. Vykdančioji institucija laikosi išduodančiosios institucijos aiškiai nurodytų formalumų ir procedūrų, jei šioje direktyvoje nenumatyta kitaip ir jei tokie formalumai ir procedūros neprieštarauja vykdančiosios valstybės pagrindiniams teisės principams.

3. Tais atvejais, kai vykdančioji institucija gauna ETO, kuris nebuvo išduotas 2 straipsnio c punkte nurodytos išduodančiosios institucijos, vykdančioji institucija grąžina ETO išduodančiajai valstybei.

<…>“

B. Nacionalinė teisė

1. Zakon za Evropeyskata zapoved za razsledvane (Įstatymas dėl Europos tyrimo orderio, toliau – ZEZR)

9. 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kompetentinga ETO išduodančioji institucija vykstant ikiteisminiam tyrimui yra prokuroras, o vykstant teismo procesui – kompetentingas teismas.

2. Nakazatelno protsesualen kodeks (Baudžiamojo proceso kodeksas, toliau – NPK)

10. 159a straipsnyje „Viešuosius elektroninių ryšių tinklus ir (arba) paslaugas teikiančių įmonių atliekamas duomenų perdavimas“ numatyta:

„1. Bylą nagrinėjančio teismo arba ikiteisminiam tyrimui vadovaujančio prokuroro prašymu priimta pirmosios instancijos teismo teisėjo motyvuota nutartimi viešuosius elektroninių ryšių tinklus ir (arba) paslaugas teikiančios įmonės perduoda vykdant veiklą surinktus duomenis, reikalingus šiems veiksmams atlikti:

1) ryšio šaltiniui išaiškinti ir nustatyti;

2) ryšio paskirties taškui nustatyti;

3) ryšio datai, laikui ir trukmei nustatyti;

4) ryšio tipui nustatyti;

5) naudotojų ryšio įrangai ar tam, kas turėtų būti ryšio įranga, nustatyti;,

6) naudojamų ryšio įrangos elementams nustatyti.

2. 1 dalyje nurodyti duomenys renkami, kai to reikia sunkiems tyčiniams nusikaltimams ištirti.

3. Pagal 1 dalį pateikiamas tyrimui vadovaujančio prokuroro prašymas turi būti motyvuotas; jame turi būti nurodyta tokia informacija:

1) duomenys apie nusikalstamą veiką, kuriai ištirti būtina pasinaudoti srauto duomenimis;

2) prašymą pagrindžiančių aplinkybių apibūdinimas;

3) duomenys apie asmenis, su kuriais susijusių srauto duomenų prašoma;

4) laikotarpis, kurį turi apimti informacija;

5) tyrimo institucija, kuriai turi būti perduoti duomenys.

4. 1 dalyje minėtoje nutartyje teismas turi pateikti tokią informaciją:

1) duomenis, apie kuriuos turi būti pateikta informacija;

2) laikotarpį, kurį turi apimti informacija;

3) tyrimo instituciją, kuriai turi būti perduoti duomenys.

5. Laikotarpis, apie kurį prašoma informacijos ir nurodoma perduoti duomenis pagal 1 dalį, negali viršyti šešių mėnesių.

<…>“

II. Faktinės aplinkybės, nacionaliniame teisme nagrinėjamas ginčas ir prejudicinis klausimas

11. Kai Bulgarijoje HP buvo iškelta baudžiamoji byla dėl teroristinės veiklos finansavimo, prokuratūra išdavė keturis vienodo turinio ETO, siekdama gauti elektroninių ryšių srauto ir vietos nustatymo duomenis [3].

12. Bulgarijos prokuratūra keturis ETO išdavė nesikreipusi į teisėją ar teismą ir negavusi jų patvirtinimo, ir juos perdavė atitinkamoms Vokietijos, Austrijos, Belgijos ir Švedijos institucijoms.

13. Visų ETO gavusios valstybių narių (išskyrus Belgiją) prokuratūros juos įvykdė be teisėjo ar teismo leidimo ar patvirtinimo.

14. HP ir dar penkiems asmenims, remiantis surinktais įrodymais (įskaitant ir atsakymus į ETO), buvo pateikti kaltinimai neteisėtu teroristinės veiklos finansavimu ir dalyvavimu nusikalstamo susivienijimo veikloje, siekiant finansuoti tokią veiklą.

15. *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, Bulgarija), kuris turi ištirti vykdant ETO gautus įrodymus, kilo abejonių dėl jų teisėtumo, nes pagal nacionalinę teisę šiuos įrodymus Bulgarijoje buvo galima gauti tik teismo leidimu.

16. Šiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą su šiais prejudiciniais klausimais:

„1. Ar su Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunkčiu ir lygiavertiškumo principu suderinama nacionalinės teisės norma <…>, pagal kurią ikiteisminiame baudžiamojo proceso etape prokuratūra yra kompetentinga išduoti [ETO] dėl srauto ir vietos nustatymo duomenų, susijusių su telekomunikacijų tinklais, suteikimo, o susiklosčius tokioms pat vidaus situacijoms kompetentinga institucija yra teismas?

2. Ar tai, kad tokį [ETO] pripažįsta vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija (prokuroras ar ikiteisminio tyrimo teisėjas), prilygsta teismo nutarčiai, reikalaujamai pagal orderį išdavusios valstybės teisę?“

III. Procesas Teisingumo Teisme

17. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijoje gautas 2019 m. spalio 1 d.

18. Pastabas raštu pateikė HP, Vokietijos ir Vengrijos vyriausybės bei Komisija.

19. Teisingumo Teismas nusprendė vietoje posėdžio šalis ir į bylą įstojusius asmenis išklausyti dėl galimo 2020 m. gruodžio 8 d. [4] ir 2021 m. kovo 2 d. [5] sprendimų poveikio ginčui.

[3] Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad buvo prašoma suteikti srauto ir vietos nustatymo duomenis pagal „<…> Direktyvos 2014/41 30 konstatuojamąją dalį ir NPK 159a straipsnio 1 dalį“.

[4] Sprendimas *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002).

[5] Sprendimas *Prokuratuur (Galimybės susipažinti su elektroninių ryšių duomenimis sąlygos)* (C-746/18, EU:C:2021:152; toliau – Sprendimas *Prokuratuur*).

20. Teisingumo Teismo nurodymu šioje išvadoje nagrinėjamas tik pirmasis prejudicinis klausimas.

IV. Šalių argumentai

21. HP teigia, kad ZEZR 5 straipsnio 1 dalies 1 punktas neatitinka Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto, nes pagal šią nuostatą negalima atmesti teismo kompetencijos, kai prašoma įpareigoti atlikti prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodytus veiksmus. Be to, jis nurodo, kad pagal Bulgarijos teisės aktus tokius veiksmus turi atlikti kompetentingas teismas. Taigi pagal šiuos teisės aktus informaciją apie srauto duomenis bylą nagrinėjantis teismas gavo neteisėtai.

22. Vokietijos vyriausybės nuomone, atsakymo į pateiktą klausimą reikia ieškoti ne Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkte, o jos 6 straipsnio 1 dalies b punkte. Neatsižvelgiant į tai, kad pagal 2 straipsnio c punktą leidžiama atskirti kompetenciją skirti konkrečią tyrimo priemonę ir kompetenciją išduoti ETO, vis dėlto neabejotina, kad pagal 6 straipsnio 1 dalies b punktą draudžiama prašymui taikyti tarpvalstybinę tyrimo priemonę taikyti ne tokias griežtas sąlygas nei pagal nacionalinę teisę panašioje nacionalinėje byloje.

23. Vokietijos vyriausybė teigia, kad nors pagal išduodančiosios valstybės narės nacionalinę teisę tam tikroms tyrimo priemonėms reikalingas teismo patvirtinimas, ši sąlyga taip pat taikytina tuomet, kai tokios priemonės turi būti vykdomos kitoje valstybėje narėje.

24. Vengrijos vyriausybės nuomone, atsakymas į pirmąjį prejudicinį klausimą priklauso nuo Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punkte nustatytų išdavimo sąlygų laikymosi. Ji mano, kad abipusis pripažinimas, kuriuo grindžiamas teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose, reiškia, kad išduodančiosios valstybės narės sprendimą priėmė materialinę ir teritorinę jurisdikciją turintis teismas arba kita institucija.

25. Remdamasi šia prielaida Vengrijos vyriausybė daro išvadą, kad viena iš Direktyvoje 2014/41 numatytų ETO išdavimo sąlygų yra ta, kad priemonę, kuria jis grindžiamas, pirma turi patikrinti institucija, kompetentinga ją išduoti nacionaliniu lygiu. Priešingu atveju garantijos, kurių prašoma kitoje valstybėje narėje vykdytinoms tyrimo priemonėms, būtų mažesnės už garantijas, numatytas panašioms išduodančiojoje valstybėje vykdytinoms priemonėms.

26. Komisijos manymu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo abejonės susijusios su dviem skirtingais aspektais: pirma, institucija, kompetentinga išduoti ETO [Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punktas], ir, antra, ETO išdavimo sąlygomis (šios direktyvos 6 straipsnis).

27. Ji pabrėžia, kad Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punktas įtvirtintas reikalavimas turėti kompetenciją „atitinkamoje byloje“ reiškia, kad išduodančioji institucija turi atlikti tam tikrą vaidmenį pradinėje baudžiamojoje byloje. Vis dėlto Sąjungos teisėje nėra nurodyta, ar ši institucija turi būti visiškai atsakinga už proceso eigą, ar jos dalyvavimas turi apsiriboti tik konkrečia tyrimo priemone – šiuo atžvilgiu Direktyva 2014/41 valstybėms narėms suteikiama veiksmų laisvė.

28. Taigi Komisija mano, kad atsakymas į pateiktą klausimą išplaukia iš Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punkto. Jame įtvirtinta, kad jei nacionaliniu lygmeniu priemonei vykdyti reikalingas teisėjo dalyvavimas (taip yra Bulgarijoje), tai tam, kad ETO nurodyta priemonė būtų vykdoma kitoje valstybėje narėje, šį ETO taip pat turi išduoti teisminė institucija.

V. Analizė

A. Išankstinis vertinimas

29. Neseniai Teisingumo Teismas priėmė du sprendimus (t. y. 2020 m. gruodžio 8 d. sprendimą [6] ir Sprendimą *Prokuratuur*); šalys ir į bylą nagrinėjant prašymą priimti prejudicinį sprendimą įstoję asmenys buvo išklausyti dėl šių sprendimų pasekmių.

30. Net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai nėra tiesiogiai susiję su šiuose sprendimuose nagrinėtais klausimais, niekas nevaržo Teisingumo Teismo teisės, atsižvelgiant į bylos medžiagą ir pateiktas pastabas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti gaires šiame prašyme nenagrinėtais klausimais, jeigu, Teisingumo Teismo manymu, tai yra tikslinga geresnio bendradarbiavimo su nacionaliniu teismu sumetimais.

31. 2020 m. gruodžio 8 d. sprendime buvo išsklaidytos abejonės dėl prokuratūros teisės išduoti ETO, nors ji ir nėra visiškai nepriklausoma nuo vykdomosios valdžios [7].

32. Taigi, nepriklausomai nuo Bulgarijos prokuratūros institucinės padėties pagal tos šalies nacionalinę teisę, apskritai pagal Direktyvą 2014/41 nėra jokių kliūčių jai išduoti ETO.

33. Nors Sprendimas *Prokuratuur* ir tiesiogiai susijęs ne su ETO, o tik su nacionaline tyrimo priemone, kurios nereikia vykdyti kitoje šalyje (vykdydama šią priemonę valstybės narės prokuratūra sutiko rinkti tam tikrų elektroninių ryšių srauto ir vietos nustatymo duomenis), jis yra svarbesnis nagrinėjant šią bylą.

34. Šiame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyva 2002/58/EB [8], siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7, 8 ir 11 straipsniais, turi būti aiškinama taip, kad „pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės normos, suteikiančios prokuratūrai, kurios uždavinys – vadovauti ikiteisminio tyrimo procedūrai ir prireikus palaikyti valstybinį kaltinimą per vėlesnį procesą, įgaliojimus leisti valdžios institucijos prieigą prie srauto duomenų ir vietos nustatymo duomenų ikiteisminio tyrimo tikslais“.

6 *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002).

7 Sprendimo *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:1002) 75 punkte ir rezoliucinėje dalyje nurodyta: „Direktyvos 2014/41/ES 1 straipsnio 1 dalis ir 2 straipsnio c punktas turi būti aiškinami taip, kad „teisminės institucijos“ ir „išduodančiosios institucijos“ sąvokos, kaip jos suprantamos pagal šias nuostatas, apima valstybės narės prokurorą arba, kalbant plačiau, valstybės narės prokuratūrą, nepriklausomai nuo galimų šio prokuroro ar šios prokuratūros ir valstybės narės vykdomosios valdžios tarpusavio pavaldumo santykių, taip pat nuo rizikos, kad, šiam prokurorui ar šiai prokuratūrai priimant sprendimą dėl [ETO] išdavimo, vykdomoji valdžia gali jiems tiesiogiai ar netiesiogiai duoti konkrečių pavedimų arba nurodymų“.

8 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 323), iš dalies pakeista 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11).

35. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, be kita ko, pateikė šiuos argumentus:

– „[b]ūtina, kad prieš suteikiant kompetentingoms nacionalinėms institucijoms prieigą prie saugomų duomenų, teismas arba nepriklausomas administracinis subjektas atliktų išankstinę kontrolę, o toks teismas ar toks subjektas savo sprendimą priimtų gavę motyvuotą tų institucijų prašymą, kurį jos pateiktų, be kita ko, vykdydamos prevencijos, atskleidimo arba baudžiamojo persekiojimo procedūras“ [9].

– „Kaip savo išvados 105 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, atliekant šią išankstinę kontrolę, be kita ko, reikalaujama, kad teismas ar subjektas, kuriam pavesta atlikti minėtą išankstinę kontrolę, turėtų visus įgaliojimus ir suteiktų visas garantijas, būtinas užtikrinti įvairių nagrinėjamų interesų ir teisių suderinimą. Konkrečiau kalbant apie ikiteisminį tyrimą, tokiai kontrolei vykdyti reikia, kad šis teismas arba šis subjektas galėtų užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp interesų, susijusių su tyrimo poreikiais kovojant su nusikalstamumu, ir asmenų, prie kurių duomenų suteikiama prieiga, pagrindinių teisių į privataus gyvenimo gerbimą ir asmens duomenų apsaugą“ [10].

– „Konkrečiai kalbant, baudžiamosios teisės srityje nepriklausomumo reikalavimas, kaip savo išvados 126 punkte iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, reiškia, kad už šią išankstinę kontrolę atsakinga institucija, pirma, nedalyvauja vykdant nagrinėjamą ikiteisminį tyrimą ir, antra, turi būti nešališka baudžiamojo proceso šalims“ [11].

– „Taip nėra ikiteisminiam tyrimui vadovaujančios prokuratūros, kuri prireikus palaiko valstybinį kaltinimą, atveju. Iš tiesų prokuratūros funkcija yra ne visiškai nepriklausomai išspręsti bylą, bet, kaip baudžiamąjį kaltinimą pareiškiančiai proceso šaliai prireikus pateikti bylą kompetentingam teismui“ [12].

– „To, kad prokuratūra pagal jos kompetenciją ir statusą reglamentuojančias taisykles privalo patikrinti kaltę patvirtinančias ir paneigiančias aplinkybes, užtikrinti tyrimo procedūros teisėtumą ir veikti tik pagal įstatymą ir savo įsitikinimą, nepakanka, kad jai būtų suteiktas trečiojo asmens statusas nagrinėjamų interesų atžvilgiu, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 52 punktą“ [13].

36. Apskritai, Teisingumo Teismo manymu, prokuratūra nėra nešališkas trečiasis asmuo, jei vykdo tiek ikiteisminio tyrimo funkcijas, tiek palaiko kaltinimą vėlesnėje byloje. Taigi jai negali būti suteikti įgaliojimai leisti susipažinti su elektroninių ryšių paslaugų teikėjų turimais srauto ir vietos nustatymo duomenimis.

37. Aiškinant Direktyvą 2014/41, būtina atsižvelgti į Sprendimą *Prokuratuur*.

38. Direktyvos 2014/41 30 konstatuojamojoje dalyje buvo pripažinta, kad elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos perėmimas reiškia kišimąsi į privatų gyvenimą. Būtent dėl šios priežasties nemažai valstybių narių leidžia taikyti šią tyrimo priemonę tik gavus išankstinį teisėjo ar teismo, o ne kitų institucijų (pavyzdžiui, prokuratūros) leidimą.

[9] Sprendimo *Prokuratuur* 51 punktas.

[10] Ten pat, 52 punktas.

[11] Ten pat, 54 punktas.

[12] Ten pat, 55 punktas.

[13] Ten pat, 56 punktas.

39. Tačiau, kaip išsamiau paaiškinsiu toliau, Direktyvos 2014/41 6 straipsnyje nurodyta, kad išduodančioji institucija gali išduoti ETO tik tuo atveju, jeigu jame nurodytą tyrimo priemonę būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje.

40. Šią sąlygą reikia papildyti iš Sprendimo *Prokuratuur* išplaukiančia sąlyga dėl prielaidų: a) ETO išduodančios institucijos turi būti prokuratūros, atitinkančios abi minėtas sąlygas (t. y. jos turi vykdyti ikiteisminį tyrimą ir dalyvauti tolesniame baudžiamosios bylos nagrinėjime); ir b) ETO turi būti susijęs su elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos perėmimo priemone, kurios taikymo apimtis turi atitikti tame sprendime aptartą priemonę; abi šios prielaidos turi egzistuoti kartu.

41. Tokiais atvejais prokuratūra negali išduoti ETO, net jei pagal jos valstybės narės teisės aktus jai leidžiama pačiai taikyti elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos perėmimo priemonę išvengiant išankstinės teisminės kontrolės siaurąja prasme.

B. Vertinimas

42. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti abiejuose Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto papunkčiuose vartojamą sąvoką „kompetentingas“.

43. Šiame punkte ETO „išduodančioji institucija“ apibrėžta dviem aspektais:

– i papunktyje šis terminas apibrėžiamas kaip „teisėjas, teismas, tiriantysis [ikiteisminio tyrimo] teisėjas ar prokuroras, *kompetentingas atitinkamoje byloje*“ [14].

– ii papunktyje šis terminas apibrėžiamas plačiau, ir suprantamas kaip „bet kuri kita *kompetentinga* institucija, *kaip apibrėžė išduodančioji valstybė*, konkrečioje byloje veikianti kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija, *pagal nacionalinę teisę kompetentinga nurodyti rinkti įrodymus*“ [15].

44. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone:

– Jeigu abiejuose papunkčiuose sąvoka „kompetentingas“ būtų suprantama taip pat, vadovaujantis Direktyva 2014/41 kompetentinga ETO išduodančioji institucija būtų nustatoma tik pagal nacionalinę teisę.

– Atsižvelgiant į šį kompetencijų atskyrimą, pagal Bulgarijos ZEZR 5 straipsnio 1 dalies 1 punktą šios šalies prokuratūrai yra suteikti bendrieji įgaliojimai išduoti ETO, neatsižvelgiant į jo dalyką.

– Kadangi pagal Bulgarijos teisę tik teisėjas gali nurodyti surinkti tam tikrus įrodymus nacionalinėse baudžiamosiose bylose, ZEZR nuostatos gali pažeisti lygiavertiškumo ir vienodo požiūrio principus: susiklosčius tam tikroms vidaus situacijoms asmuo turi teismo dalyvavimo garantiją, o ji būtų paneigta, jei įrodymai būtų renkamai ETO pagrindu.

45. Sutinku, kad iš esmės sąvokos „kompetentingas“ taikymo sritis abiejuose Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto papunkčiuose sutampa. Juose abiejuose kalbama apie institucijai suteiktą teisę baudžiamosiose bylose įgyvendinti jai įstatymo suteiktus įgaliojimus.

[14] Kursyvu išskirta mano.

[15] Kursyvu išskirta mano.

46. Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i ir ii papunkčius iš esmės (arba ne tiesiogiai) skiria ne *kompetencija* „atitinkamoje [konkrečioje] byloje“, o ją kiekvienu atveju įgyvendinanti *institucija*.

47. Iš tiesų šie papunkčiai skiriasi tuo, kad juose kalbama apie skirtingas „išduodančiųjų institucijų“ kategorijas: viena vertus, apie *teismines* institucijas [i punktas] ir, kita vertus, apie *neteismines* institucijas [ii punktas][16], o visos jos yra kompetentingos vykdyti atitinkamus įgaliojimus baudžiamosiose bylose:

– i papunktyje ETO „išduodančioji institucija“ apibrėžiama kaip „teisminė institucija“, kuri, vykdydama savo įgaliojimus, veikia konkrečioje baudžiamojoje byloje.

– ii papunktyje ETO „išduodančioji institucija“ suprantama kaip „bet kuri kita kompetentinga institucija <…> veikianti konkrečioje byloje“. Ši *kita* institucija, žinoma, nebus „teisminė“, o jos išduotas ETO gali būti perduotas vykdančiajai valstybei tik gavus teisėjo, teismo arba prokuroro patvirtinimą.

48. ii papunktyje nurodyta „kita institucija“ pagal nacionalinę teisę turi būti įgaliota tiek veikti „kaip baudžiamajame procese tyrimą atliekanti institucija“, tiek „nurodyti rinkti įrodymus“. Kitaip tariant, įgaliota baudžiamosiose bylose vykdyti tam tikrų administracinių institucijų (pvz., policijos) *įgaliojimus*, kai tai numatyta atitinkamuose teisės aktuose.

49. Taigi Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i ir ii papunkčiuose sąvoka „*kompetencija*“ vartojama vienodai (t. y. viešajai institucijai suteiktų įgaliojimų visuma), kad būtų galima iš karto atriboti *konkrečius* abiejuose šiuose papunkčiuose nurodytus skirtingų institucijų *įgaliojimus*. Atsižvelgiant į šiuos įgaliojimus, ETO išdavimui taikomi skirtingi reikalavimai.

50. Nekyla abejonių, kad konkrečioje baudžiamojoje byloje *kompetentingas* prokuroras gali būti bet kokį ETO „išduodančiąja institucija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktį.

51. Be to, pagal to paties 2 straipsnio c punkto ii papunktį „išduodančiąja institucija“ taip pat gali būti neteisminė institucija, kuri, kaip jau minėjau, pagal nacionalinę teisę yra įgaliota atlikti tyrimą baudžiamajame procese arba kuriai yra suteikta teisė nurodyti rinkti įrodymus.

52. Vis dėlto vien „išduodančiosios institucijos“ statuso nepakanka, kad šios institucijos galėtų išduoti ir vykdančiajai valstybei perduoti konkretų ETO. Pasikartosiu, kad Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkte nurodytas teismines ir neteismines institucijas būtina atriboti.

53. Kaip jau esu pažymėjęs kitoje byloje[17], „pripažinus, kad valstybės narės gali paskirti [(ne teismines)] institucijas, įgaliotas atlikti tyrimus baudžiamajame procese ir nurodyti rinkti įrodymus, Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto ii papunktyje toms paskirtoms institucijoms suteikiama tik funkcija *leisti išduoti ETO*, kurį, „prieš perduodant [jį] vykdančiajai institucijai, <…> [turi] patvirtin[ti]“ būtent teismas, teisėjas ar prokuroras“[18].

[16] Kaip ir išvados byloje *Staatsanwaltschaft Wien (Suklastoti mokėjimo nurodymai)* (C-584/19, EU:C:2020:587, toliau – išvada *Staatsanwaltschaft*) 32 punkte (16 išnaša) supaprastinimo sumetimais vartoju patikslinamuosius žodžius „teisminės“ ir „neteisminės“, nes jie atitinka abiem kategorijoms priklausančių institucijų pobūdį.

[17] Išvada byloje *Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung* (C-66/20, EU:C:2021:200).

[18] *Loc. cit.*, 75 punktas. Kursyvu išskirta mano.

54. Kitaip tariant, pagal nacionalinę teisę neteisminei institucijai, įgaliotai nurodyti surinkti įrodymus, gali būti suteiktas bendras ETO „išduodančiosios institucijos“ statusas. Tačiau jos išduotą ETO galima perduoti vykdančiajai valstybei narei tik gavus teisminės institucijos patvirtinimą.

55. Teisminės institucijos (t. y. teisėjo ar prokuroro) atveju pagal Direktyvą 2014/41 nereikalaujama, kad trečioji šalis *patvirtintų* sutikimą išduoti konkretų ETO, tačiau jam taikomos dvi sąlygos, kurių laikymąsi prieš išdavimą turi patikrinti teisėjas ar prokuroras.

56. Direktyvos 2014/41 6 straipsnio „ETO išdavimo ir perdavimo sąlygos“ 1 dalyje numatyta, kad išduodančioji institucija gali išduoti ETO tik tuo atveju, kai tenkinamos abi šios sąlygos:

– Pirma, tai turi būti „būtina ir proporcinga“ [19]; taip pat reikia atsižvelgti į įtariamojo ar kaltinamojo teises [6 straipsnio 1 dalies a punktas].

– Antra, proceso tikslas – kad priemonę „būtų galima nurodyti vykdyti tokiomis pačiomis sąlygomis panašioje nacionalinėje byloje“ [6 straipsnio 1 dalies b punktas].

57. Ši antroji sąlyga ypač svarbi. Direktyvoje 2014/41 nustatoma tam tikra paralelė, nes išduodant ETO taikomi nacionalinėje teisėje nustatyti lygiavertėms priemonėms priimti taikomi reikalavimai.

58. Mano manymu, šie reikalavimai yra susiję su nacionalinėje teisėje numatytomis tinkamumo vertinimo ir procesinėmis taisyklėmis, bet visų pirma su pagal tos valstybės teisę suteikta *kompetencija* valstybės viduje priimti priemonę, lygiavertę ETO siekiamai įgyvendinti priemonei.

59. Jeigu susiklosčius panašioms vidaus situacijoms pagal išduodančiosios valstybės teisę reikalaujama, kad tik teisėjas arba teismas turėtų *kompetenciją* imtis tam tikrų tyrimo priemonių, pagal ETO jų galima imtis tik tada, kai ETO išduoda teisminė institucija [20].

60. Šiuo atžvilgiu Direktyvos 2014/41 6 straipsnio 1 dalies b punkte apibrėžta šios direktyvos 2 straipsnio c punkto i papunktyje nurodytos „kompetencijos“ apimtis.

61. Kartu skaitant abi šias nuostatas matyti, kad *teisminė institucija* (teismas ar prokuroras), „*kompetentinga atitinkamoje byloje*“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktį, byloje, susijusioje tik su vidaus situacija, pagal nacionalinę teisę turi būti įgaliota taikyti tokią pačią priemonę kaip nurodytą ETO, kurio išdavimas ginčijamas.

62. Kitaip tariant, kompetencija išduoti ETO tiksliai atitinka atsakovo kompetenciją pagal nacionalinę teisę priimti panašaus turinio ir apimties nutartį griežtai nacionalinėje byloje.

63. Taigi Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktyje nurodyta „kompetencija“ skirstoma į: a) kompetenciją dalyvauti baudžiamojoje byloje; ir b) kompetenciją imtis konkrečių priemonių toje byloje.

[19] Tai, ar tai yra „būtina“ ir „proporcinga“, vertintina atsižvelgiant į Direktyvos 2014/41 4 straipsnyje nustatytus procesų tikslus. Vienas jų – „baudžiamasis procesas, kurį pradėjo teisminė institucija ar kuris gali būti pradėtas teisminėje institucijoje dėl nusikalstamos veikos pagal išduodančiosios valstybės teisę“ [minėto 4 straipsnio a punktas].

[20] Be to, Direktyvos 2014/41 30 konstatuojamojoje dalyje pripažįstama, kad, vykdančiosios valstybės požiūriu, komunikacijų tinklais perduodamų duomenų perėmimas „atsižvelgiant į vykdančiosios valstybės nacionalinę teisę <…> laikomas prievartine tyrimo priemone“.

64. Nors Europos arešto orderio (toliau – EAO)[21] ir ETO reglamentavimas skiriasi, pastaroji priemonė nesuteikia teisės prokuratūrai tarpvalstybiniu lygmeniu atlikti tokius veiksmus, kurių ji negali atlikti savo šalyje[22].

65. Šiuo atveju Bulgarijos prokuratūros išduoti ETO buvo susiję su priemonių, kurių nacionalinė teisė leidžia imtis tik teisėjui ar teismui, priėmimu. Konkrečiai kalbant, kaip jau buvo nurodyta, buvo išduoti keturi ETO, susiję su tam tikrų elektroninių ryšių srauto ir vietos nustatymo duomenų perdavimu.

66. Bulgarijos įstatymas, pagal kurį teisė tokiu atveju reikalauti iš telefono ryšio operatoriaus galimybės susipažinti su elektroninių ryšių srauto ir buvimo vietos duomenimis suteikiama teismui (o ne prokuratūrai), visiškai atitinka Europos Sąjungos teisę.

67. Dėl su šia konkrečia tyrimo priemone susijusių prokuratūros funkcijų reikia pažymėti, kad Sprendime *Prokuratuur* konkrečiai patvirtinama išvada dėl šių teisės aktų tinkamumo.

68. Trumpai tariant, Bulgarijos prokuratūra negali išduoti ir kitai valstybei narei perduoti ETO, siekdama surinkti tokius įrodymus, kuriuos Bulgarijoje galėtų gauti tik teismas. Tos šalies prokuratūra nėra „kompetentinga“, o tai pagal Direktyvos 2014/41 2 straipsnio c punkto i papunktį, siejamą su jos 6 straipsnio 1 dalies b punktu, yra jos pripažinimo „išduodančiąja institucija“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, sąlyga.

VI. Išvada

69. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau į pirmąjį *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamųjų bylų teismas, Bulgarija) prejudicinį klausimą atsakyti taip:

2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/41/ES dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose 2 straipsnio c punkto i papunktis, siejamas su 6 straipsnio 1 dalies b punktu, turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės prokuratūra negali išduoti Europos tyrimo orderio, siekdama gauti elektroninių ryšių srauto ir vietos nustatymo duomenis, jei pagal tos valstybės narės nacionalinę teisę panašioje nacionalinėje byloje išimtinę kompetenciją nurodyti surinkti tokius įrodymus turi teisėjas arba teismas.

[21] 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24).

[22] EAO ir ETO teisinio statuso skirtumus aptariau išvados *Staatsanwaltschaft* 46–65 punktuose. Išsakiau nuomonę, kad prokuratūra negalėtų „patvirtinti [kaip EAO išdavimo sąlygą] policijos išduoto arešto orderio, kurio sąlygos ir padariniai būtų didesnės apimties nei arešto orderių, kuriuos ji pati gali išduoti“ [išvados bylose *OG (Liubeko prokuratūra)* ir *PI (Cvikau prokuratūra)* (C-508/18 ir C-82/19 PPU, EU:C:2019:337) 54 punktas]. Iš tiesų būtų paradoksalu, „jeigu ji negalėtų atlikti mažesnės apimties (išduoti nacionalinį arešto orderį trumpam terminui), bet atliktų didesnės apimties (išduoti Europos arešto orderį, kuris gali lemti gerokai ilgiau trunkantį suėmimą) veiksmus“ (*loc. cit.*, 76 punktas). Manau, kad būtų ne mažiau paradoksalu, jei prokuratūra *per se* galėtų kitoje valstybėje narėje prašyti surinkti įrodymus, kuriems surinkti jos valstybėje narėje jai reikėtų teisminės institucijos leidimo.